

PRIVATNI INTERESI IZIGRALI NOVO POTEZO.

DOPRINEŠEN JE DOKAZ, DA SO ZAVLEKLI VERO V POLITIKO.

Ampak tudi ta poteza jim ne prinese uspeha.

Minneapolis, Minn. — Privatni biški interesi so izigrali zvišanje nove poteze proti La Follette, ki govori jasno kot beli dan, da se privatni biški interesi poslužijo tudi vere v političnih bojih, kadar upajo imeti koristi od takih bojev.

La Follette zahteva, da se podeli kongresu moč, da lahko odstrani "veto sodišča". Vsemu svetu je znano, da je La Follette zaradi tega zavzel to stališče, ker je sodišče z navadno večino glasov lahko ovrlo vsako postavlo, ki je koristila ljudstvu. La Follette je sprejel to točko v svoj program v ljudskem interesu. Tega dejstva se dobro zaveda denarna močnja v Wall Streetu. Proti tej točki ni mogla nastopiti direktno in zato se zdaj poslužuje zvišave.

Po vsem pasu v Minnesoti, v katerem so naseljeni katoliški Nemci, se je po profesionalnih političarjih in vernih in nevernih podpornikih privatnih biških veleinteresov v Wall Streetu raznesla govorica, ako se omeji moč sodišča, da pridejo v nevarnost farne šole. Da bo govorica še bolj učinkovala, so jo zanesli tudi med nemške luterane. Tako hujskajo katoličane proti luteranom in luterane proti katoličanom. E-nim pripovedujejo, ako pridejo katoličani na krmilo, bodo lahko odpravili luteranske farne šole, drugim pa če pridejo na krmilo protestantje, bodo odpravili katoliške farne šole.

V resnici so vsi ljudje, ki širijo take govorice, veliki nevedneži, ali so pa politični navihanci, ki služijo kapitalistom z neslani-mi govoricami, da ložje sede ame-riškemu ljudstvu na tilniku.

Ko so take govorice dobro razširili po Minnesoti, so jih zanesli še v državo Wisconsin.

Preden bodo končane volitve, bo razširjenih še več takih govo-ric, ki imajo vse namen, da slu-žijo ljudskim izkoriščevalcem. Verniki vseh ver naj dobro pazi-jo, kako se obnašajo njih duhov-ni v tem volilnem boju. Za vero ne gre v tem volilnem boju, ampak gre se zato, da se ljudstvo o-svobodijo iz krempljev privatnih biških interesov, ki odirajo e-nako židovske, katoliške, pro-tesstantske, brezverske in razno-verne farmarje in delavce. Po njih obnašanju jih bo ljudstvo spoznalo, ako so za ljudstvo — ali če služijo — mamoni v Wall Streetu.

GOSENICE UNIČUJEJO PRI-DELEK V MEXIKI.

Mehiko, Meh. — Gosenična nad-laga je tako narasla, da ogroža vsa prideleka v treh mehiških dr-žavah. Kmetje se pritožujejo, da so se obrnili na poljedelski de-partament za pomoč, toda prejeli niso zadostne pomoči. Nekateri oljne družbe ponujajo kmetom gazolin brezplačno. Gazolin zlije-jo po krajih, kjer žuželke gnezdi-jo. Nato zapalijo gazolin in jih uničijo na milijone. Ampak ta me-toda za uničevanje gosenic je pre-pozna, katerih je na milijone in ki žro sadež na polju v dr-žavi Vera Cruz, Puebla in Oa-zaca.

Star latinski rokopis najdeni.

Rim, 4. sept. — Novica, da je profesor Martino Fusco našel v nekem samostanu blizu Neapla 117 starih rokopisov izgubljenih zgodovine Titusa Livija, je zbu-dila veliko zanimanje med uče-njaki. Fusco še ni dal nobenih po-jasnij ali najdbi, dokler si ne zagoto-vari pravice do rokopisov. Mnoge avtoritete dvomijo o pristnosti rokopisov. Treba bo pojasniti, kako je to mogoče, da je toliko množina starih rokopisov našla, ne da bi bil kdo vedel zanjo.

Pregled dnevnih do-godkov.

Amerika.

Kapitalistični interesi so izigra-li novo potezo. Bogat zemljišni trgovec v Chi-cagu je izginil. Indijanci se ne da-jo speljati na led.

Premirje med klanovci in pro-tiklanovci v Herrinu. Zvezna veleporota je začela no-vo preiskavo oljnega škandala. Voditelji Ameriške delavske federacije apelirajo na delavce za kampanjske prispevke.

Inosestvo.

Civilna vojna na Kitajskem je zdaj v polnem zamahu. MacDonald se je izrekel za splošno razorožitveno konferen-co.

Napad na Mussolinija se ni ob-nesel.

Španske čete doživele nov po-raz v Maroku.

Iz Kavkazije je prišla vest o protisovjetski revolти.

Ameriški letalci zadržani za en dan v Novi Škottiji.

Indijanci se ne da-jo speljati na led.

SKUŠNJE IZ PRETEKLOSTI SO JIH MARŠKAJ NAUČILE.

Kjer se nastani belopoltni človek, ne more živeti Indijance.

Prince Rupert, B. C. — Indijan-ci v dolini Kitwhanchol, ki se na-haja severno od Prince Ruperta v Britski Kolumbiji, ne verjamejo več, da njih belopoltni bratje pri-bhajajo med Indijance, da jih uče civilizacije in jim olajšajo njih življenje. Skladno s preteklostjo so jih marškaj naučile in zato spode vse belopoltnike, ki prihajajo med nje, da se tam naselijo in seveda poženejo Indijance v vladne rezervacije.

Letoanje leto so zopet prišli tu-risti med Indijance. Drugi so si postavili majhne kočice, da tam preživijo zimo. Indijanci so na kratko postopali z njimi. Ukazali so belopoltnikom, naj poberejo svoja kila in kopita in se vrnejo, od koder so prišli. Svoje besede so tako krepko podprli, da so be-lopoltni vsiljivi spoznali, da je za-nje najbolje, ako gredo in se pokore Indijancem.

Pred nekaj leti je vlada odprla svet Indijancev Kitwhancholskega rodu belopoltnikom za naseljevan-je. Vrgla je svet na trg, ne da bi vprašala Indijance, kako misli-jo o tem aktu. Belopoltni nase-ljeniki so prišli iz vseh krajev in zaplili palice v svet, ki se je njim dopadel in so si ga mislili priso-viti. Indijanci niso trčili časa z neuspešnimi prizivi na sodišče in komisije, ampak so izpuli palice in povedali belopoltnim vsiljiv-cem, ako ne gredo zlepa, pojdejo zgrda. Belopoltni vsiljivi so na-to pobrali svoja kila in kopita in odšli. Odpotovali so vsi in niti eden ni ostal na zemljišču, ki so ga mislili ugrabiti Indijancem. Tako je ostalo do tega leta.

Charles Clifton Perry, indijan-ski agent, ki je prebil šestnajst let med severnimi indijanskimi rodovi v Britski Kolumbiji, pravi, da se Indijanci boje prihoda be-lopoltnih ljudi in so se odločili, da obdrže svojo zemljo za vsako ce-no.

"Indijanci v dolini Kitwhanchol niso obupanci", je rekel Perry. "To so ljudje, ki žive po posta-vah, ampak oni se boje, da se to zgodi z njimi, kar se je izvršilo z njihovimi brati v drugih krajih Britske Kolumbije in na vsem severo-amerškem kontinentu, a-ko dovolijo belopoltnikom, da se ugnezdiijo na njihovi zemlji."

POGONI NA TIMOTAPOR SE IZPLAČAJO.

Minneapolis, Minn. — Policijska je napravila tri pogone na prostora, v katerih točijo opojne pi-jače. Pri teh pogonih je zaplenila petdeset galon žganja in aretirala več kot dvajset oseb.

V nekem kraju je zaplenila dva kotla za kuhanje žganja, ki drži-ta po petdeset galon.

IN ZOPET JE IZGINIL STEBER SE-DANJE DRUŽBE.

OSKUBIL JE LAHKOVERNE ŽRTVE ZA PETDESET TI-SOČ DOLARJEV.

Nato ga je vzela noč in policija ga zdaj išče.

Chicago, Ill. — John B. Schmidt, zemljišni trgovec in zavaroval-ninski mešetar, je najbrž otrešal prah čikaškega mesta s svojih čevljev.

Že od četrtka ga iščeta policij-ska sarženta Knowles in Carr, da mu prečita sodniško tiralnico, naker ga povabita s sabo na poli-cijsko postajo. Obtožnica mu oči-ta tatvino, izvršeno po zaupniku. Tiralnico je zaprla mrs. Mary Bloechl, ki pravi, da je njo in nje-nega soproga osleparil za \$13,000.

Neka druga žrtev je Werner O. Mahlman. On ne mara nadlegova-ti policije, ampak meni, da po svoje obračuna s Schmidtom, ka-dar ga areta v svojem življenju. Več ko teden dni je Mahlman škal v Schmidtovi pisarni, kedaj se vrne zemljišni trgovec. Celo spal je v pisarni.

"Schmidt je prodal dve moji hiši — eno na štev. 640 Garfieldo-vi avenuji za \$7,200, drugo na štev. 540 na Websterjevi avenuji za \$4,200," pripoveduje Mahl-man. "To sta približno dve tre-tjini njune vrednosti."

"Meni ni nič povedal o teh kupcih. Ko se izvedel, kaj se je zgodilo, sem prišel v pisarno in sem ga daval za vrat, da se je iz-povedal. Dejal je, da mi prinese moj denar. Od tega časa ga še ni-mem videl."

Mahlman je srepe zrl okoli se-be v pisarni. Na mizi so ležale tir-jatve za električno luč in telefon z opazko: "Zadnji opomin."

Njegovi sorodniki izjavljajo, da ne vedo, kam je Schmidt izginil. Med njegovimi žrtvami je tudi osemdeset let stari William Dun-dee.

Schmidt je bil seveda velik na-sprotnik socialistov in podpornik sedanjega kapitalističnega gospo-darskega sistema. Za socialiste ni imel dobre besede, kajti ti ljudje hočejo vse razdeliti in so veliki brezbožneži, ki nimajo para na svetu.

Socialisti so ostali v mestu, ste-ber današnje človeške družbe je pa izginil in ne ve se kam.

Slamnat glasovanje.

Rezultat slamnatega glasova-nja, ki ga vodijo Hearstovi listi v desetih največjih ameriških me-stih, je bil do 4. septembra slede-či:

La Follette 17,470, Coolidge 15,443, Davis 5116.

MALENKOSTEN VEROK, UOL-NEK PA VELIK.

Chicago, Ill. — 23-letni Lew Thomas, oženjen, je bil obtožen, da je transportiral mladega de-kleta iz Wisconsinu v Illinois. A-retirali so ga na obtožbo, da pri-de pred sodišče zaradi kršenja Mannovega zakona, ki prepove-duje transportacijo žen iz države v državo v nemoralne svrhe. Tho-mas si je tako vzel k arcu areta-cijo, da se je obesil. Zapustil je listek, na katerega je napisal: "Storil bom edino častno reč, ki še zame ostane."

Aretili so ga, ko je prosil svojo ženo odpustiti.

TEAPOTSKA OBRABNAVA PRIHOD V PRIHODNEM MESECU.

Obeyenne, Wyo. — Teapotska afeta pride pred sodišče dne 7. oktobra. Sodnik Kennedy je izja-vil, da bo obrabnava prišla tega dne ne glede nato, da je samo e-den sodnijski upravitelj.

VRME.

Chicago in okolice: V soboto najbrž jasno, toda hladno. Se-verozapadni vetrovi. Koince izi-de ob 6:16, zaide ob 7:21.

Neuspešen atentat na Mussolinija.

Krogla je zgrešila cilj, ko je ne-znani napadalec streljal nanj v nedeljo.

London, 4. sept. — Rimski po-ročevalec londonskega "Daily Expressa" je danes zjutraj kablir-al vest, da je bil Benito Musso-lini, italijanski premijer, napaden zadnjo nedeljo ponoči, ko se je peljal s avtomobilom iz Aquapen-dente v Rim. Dogodek, o katerem se je izvedelo šele danes, je po-zročil senzacijo po vsi Italiji.

Kolikoli je čdalej znano, je ne-znan moški oddal več strelav na Mussolinijev avtomobil. Zadel ga ni, toda drugi avtomobil, ki je spremljal Mussolinijevoga, je bil zadet od več krogel.

Domneva se, da napadalec — in najbrž jih je bilo več — pripa-da protifašistovski opoziciji. Atentat je povzročil paniko na rimski borzi.

V Herrinu je sedaj zopet mir.

NAJVEČJE RAZBURJENJE JE MINILO.

Ampak iskra sovraštva še ni ugasnila.

Herrin, Ill. — Miličarskemu ka-pitanu Harold Bigelowu se je po-srečilo napraviti začasno premir-je med klanovci in protiklanovci. Posval je na skupno konferenco šerifa George Galligana, nasprot-nika klanovcev, njegovega vrhov-nega deputija Ora Thomasa, raz-ne druge deputije in voditelje klanovcev.

Premirje je bilo sklenjeno na dogovor, da ostanejo deputiji, ki so nasprotniki klana, proč od Herrina, klanovci pa opuste svoje patruliranje v avtomobilih po cestah, katerega so dosdaj vršili teško oboroženi.

Obe stranki sta se izrekli, da se bodeta držali po tem dogovo-ru, da razburjenje saj nekoliko poleže.

Po tem dogovoru se bo vsak šerifski deputij, ki bo pozvan za-riadi sobotnih dogodkov k zasliša-nju, prijavil takoj na glavnem stanu milice, ko vstopi v mesto.

Razburjenje je poleglo, ker so razpostavljene vojaške straže na strateških mestih, ampak iskra sovraštva še vedno tli in nihče ne more reči kdaj ugasne ali se zo-pet razplamti v požar. Dokler o-stane vojaštvo v mestu, ne bo pri-šlo do izgrediv, kajti klanovci se dobro zavedajo, ako je kompani-ja vojaštva premalo, da prideta dve ali tri kompanije.

Pri zaslišanju o nasilni smrti Reida, ki je bil ustreljen v sobo-to pri klanovskih izgrediv, so pri-če razdeljene. Nekateri priče iz-povedujejo v prid klanovcem, medtem ko druge zvršajo vso krivdo na kuklukse.

Vaaka priča pripoveduje, kaj je videla in doživela, toda izpove-di ni soglašajo.

V Herrinu je vzplamtela iskra sovraštva, odkar je premogovni-ška družba ob času stavke priše-la z oboroženimi stražarji obrato-vati premogovnik in so ti straž-niki s streljanjem na mirne ljudi provocirali stavkujoče rudarje in farmarje v okolici premogovnika. Provokacije so bile tako izzval-ne, da so rudarji z naskokom vze-li stavkokaški tabor, pri katerem je bilo nekaj privatnih stražarjev, stavkokažev in štrajkarjev ustreljenih in obarceljenih.

Od tega časa je bil mir v Her-rinu po vodi. Privatni biški ve-leinteresi se hočejo maščevati nad rudarji in ljudmi, ki so z nji-mi simpatizirali ob času stavke. Točenja in zaplenjevanje opoj-nih pijač, prepri med klanovci in protiklanovci so le pretveza za gojenje mrčnje in razdelitev ljud-stva v dva tabora, da ne ugasne iskra sovraštva.

Privatni biški veleinteresi so se vedno dobro počutili, ako so mogli zanesi sovraštvo med ljud-stvo in ga tako poecpiti, da je na-stopilo proti svojim lastnim kori-stim.

CIVILNA VOJNA NA KITAJSKEM V POLNEM ZAMAHU.

Okrog 20,000 moš se je spopadlo na 30 milj dolgi fronti 20 milj od Sangaia.

EVROPSKE ČETE SO SE IZ-KRCALE NA SUHO.

Sangaj, Kitajska, 4. sept. — Po 24-urnem bojevanju v bližini Sanga-ja so se morale čete generala Či-Sih-Juana umakniti dve mi-lji.

Sangaj, Kitajska, 4. sept. — Krvava bitka med četami gene-rala Lu Hung-Hsianga, tušuna (vojaški governor) province Čeki-ang na eni strani in generala Či-Sih-Juana, tušuna province Ki-angsu, na drugi strani je izbruh-nila večeraj zjutraj ob železnici Sangaj-Nanking. Bojna črta je dolga približno 30 milj in bojeva-nje se vrši kakih 20 milj od are-dišča mesta Sangaia.

Po najnovejših poročilih se ne more nobena stranka ponášati s kakimi uspehi, pač pa se bojna črta vedno bolj približuje Sanga-ju. Podrobnosti o izgubah in boje-vanju niso znane, kajti vse obče-valne zveze so pretrgane in vli-ki, ki odhajajo v dve smeri iz Sangaia, ne vozijo drugega kot vojake in strelivo. Častniki obeh strank nabirajo prostovoljce med kulji v Sangaju in jih pošiljajo na posebnih vlakih na bojišče.

Med kitajskimi prebivalci v Sangaju vlada velika razburje-nost in bati se je izgrediv, tu so pomešani pristaši obeh zavojev-nih strank.

V sangajskem pristanišču se nahaja več ko 20 ameriških, angleških, francoskih, italijan-skih in japonskih bojnih ladij, ki so pripravljene na akcijo, če pri-dejo v nevarnost kolonije evrop-skih in japonskih naselencev. V Sangaju je okrog 20,000 inozem-cov, včevši 5000 Američanov.

Prvi koraki za obrambo inozem-cov so bili storjeni aonč, ko so se izkreali pomorščaki z raznih bo-jnih ladij na suho. Oddelek ame-riških pomorščakov je tudi na suhem. Inozemci se ne boje direk-nega napada, nevarnost pa je, če prišne ta ali ona stranka metati bombe iz zraka na mesto. General Lu Jung-Hsiang ima baje 34 letal, njegov nasprotnik pa 12.

Vse kaže, da se civilni konflikt razširi tudi na druge kraje. Gene-rali Čang Tso Lin, vojaški dikta-tor v Mandžuriji, namerava blo-kadirati Peking v svrhu, da od-reš pekingsko vlado od bojišča na jugu.

OLJNO PERILO PRED VELE-POROTO.

Pravi namen poizvedovanja je prikrit, toda Fallovo ime je izrečeno.

Washington, D. C. — Iz oljnih škandalov je vzrasla nova vele-porota preiskava. Pravi namen poizvedovanja in preiskave je prikrit, ampak na vabilih, ki so jih prejeli priče, je zapisano: "Združene države vs. Albert B. Fallu."

Bivši notranji tajnik je že ob-tožen zaradi oljnih transakcij s Sinclairjevimi in Dohenyjevimi interesi.

Dve priči sta bili že zaslišani, ki pa nista hoteli govoriti napram častnikarjem, o čem sta bili zaslišani. Tudi javni pravdnik molči in zato govore, da se preiskava nanaša na novo fazo v oljni situ-aciji, o kateri se ni dosti govorilo pred senatnim odsekom za jav-na zemljišča.

DINAMITNE KAPICE SO EKS-PLODIRALE V ŽEPU.

Covington, Va. — Morris Tyler in L. M. Morris sta železniška de-lavca. Delata sta na progi, ko je Morris udaril za sulo Tylerja po zadnjem žepu na hlačah. Tyler je imel v žepu petnajst dinamitnih kapic, ki so eksplodirale z veliko silo. Tylerju je eksplozija napra-vila veliko luknjo v ledju. Mor-risu je pa odtrgala desno roko.

MacDonald in Her-riot v konfliktu.

Angleški premijer zahteva splošno razorožitveno konferenco, ki se mora vršiti v Evropi.

Ženeva, Švica, 4. sept. — Ram-say MacDonald je na današnji se-ji lige narodov dejal, da upa, da bo Nemčija na tem zborovanju sprejeta v ligo.

Ženeva, Švica, 4. sept. — Ka-kor poročajo danes zjutraj, ni so-glasja med Herriotom in MacDonal-dom glede vprašanja garan-cij za mir, s katerim se zdaj bavi liga narodov na svojem petem zboru. MacDonald ne odobrava načrta, katerega je tretja komi-sija dala danes na debato. MacDo-nald se boji, da ta načrt razbije ligo narodov in izzove novo evrop-sko vojno, namesto da bi jo pre-prečil.

Načrt se v jedru glasi, da liga narodov postavi vsako agresivno (napadalno) vojno-izven zakona. V slučaju vojne ima svet lige na-rodov pravico razsoditi, kdo je napadalec in potem pozvati druge države, da kaznujejo napadalec. Napadalec mora plačati vse stroš-ke vojne, katero je povzročil. Članicam lige je dovoljeno, da sklepajo med seboj obrambne pakete in razorožitvene pogodbe, ki se lahko revidirajo vsakih pet let. — Načrt je bil predložen v pretres vsem veleislam, tudi Zdru-ženim državam in sovjetski Ru-siji. Ameriška vlada ga je tako-odklonila in ravno tako sovjetska vlada. Velika Britanija se je tudi izrekla proti. Glavni ugovor, v katerem se strinjata Anglija in Rusija, je, da največja napaka je v tem, ker ima liga čakati, da iz-bruhne vojna in potem soditi, kdo je napadalec. To je težko soditi. Na drugi strani so se pa Amerika, Anglija in Rusija izrekle za splošno razorožitveno konferenco.

MacDonald je aonč izjavil, da on je za razorožitveno konferen-co, katere naj se vrši kmalu v kakem evropskem mestu, recimo v Ženevi. Amerika je predala za tako konferenco.

MacDonald bo danes na seji lige narodov podrobno razložil svoj program za razoroženje na-rodov in dosogo trajnega svetov-nega miru.

Polet v Boston se je zamudil za en dan.

Slabo vreme je zadržalo letalce v Novi Škottiji.

Pictou, Nova Scotia, 4. sept. — Ameriški letalci, ki dokončavajo polet okoli sveta, so se večeraj za-mudili za en dan, zato ne morejo danes priti v Boston kot so na-meravali. Prihod na domača tla je odgođen do jutri.

Letalci so večeraj skočili iz Hawkes Baya v Novi Fundlandiji v Pictou, Nova Škottija. Preleteli so 420 milj v šestih urah in 26 minutah. Da niso prišli prej, je bilo krivo slabo vreme na morju, megla in vihar.

Tu se je pridružil letalcema po-ročnik Leigh Wade, tretji letalec, ki je v sled nesrebe izgubil letalo v angleških vodah in je došel semkaj s parnikom. Wade ima zdaj novo letalo in vsi trije poj-dejo skupaj po zraku v Boston.

Boston, Mass., 4. sept. — Itali-janski avijatik Locatelli, katerega so Američani rešili smrti v Grenlandiji, je došel večeraj v Boston na križarki "Richmond".

POSLEDICE PREBILLO ZA-VZITEGA JERUSA.

Sioux Falls, S. D. — Gilbert-son, njegov brat in bratje Nordlie so bili na shodu v Flandrauju, ki se je obdržal v šoli. Pili so žga-nje, ko je bil shod končan. Nastal je prepri in Gilbert Gilbertson je šel na drugo stran ceste na svoj dom po puško. Ko se je vrnil, je prišel streljati na brata Nordlie. Rest strelav je zadelo Avon Nord-lieja, njegovega brata Hjalmarja pa en strel. Avon je obležal na me-stu mrtve. Hjalmarja so prepelja-li v bolnišnico. Gilbert Gilbertson se nahaja pod ključem in je ob-tožen umora. Vsi so farmarji.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Aug. 30-24) poleg vašega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

KAJ JE DELAVČEVA DOLŽNOST?

Ako delavec vpraša duhovna, kaj je njegova dolžnost, mu bo odgovoril, da mora častiti boga, se mu zahvaljevati za sprejete "dobrote", svoje otroke vzgojevati v strahu božjem, v veri itd.

Ako se obrne na sodnika, mu bo pojasnil, da je njegova dolžnost, da živi po postavah, jih ne krši in tudi svoje otroke vzgaja v tem smislu.

Podjetnik bo rekel delavcu, ako ga vpraša, kaj je njegova dolžnost, da mora biti priden pri delu, da ga mora ubogati, in svaril ga bo, naj se nikar ne pridruži nezadovoljnim delavcem v podjetju, ako hoče obdržati svoje delo.

Mogoče poreče kateri izmed dobrih ljudi, ki pripovedujejo in razlagajo delavcu, kaj je njegova dolžnost, da je delavčeva dolžnost se brigati za vsakdanji kruh in če je oženjen, da se mora brigati tudi za prehranitev svoje družine.

Ampak delavec ima še višje dolžnosti, ki mu jih razkladajo razni dobri ljudi.

Glavna delavčeva dolžnost je, da se bojuje za zboljšanje družabnih razmer. Ako se bojuje za zboljšanje družabnih razmer, se ne bojuje le za svojo boljšo bodočnost, ampak se bojuje za boljšo prihodnost svojih otrok, sploh vse človeške družbe. Prav v teh zadnjih besedah tiči oni vzvišeni pomen njegove dolžnosti.

Bojuje se, toda ne samo zaradi sebe, ne samo zaradi svojih otrok, ampak za svitlo bodočnost vse človeške družbe.

Ta dolžnost je vzvišenejša, kot vse druge dolžnosti, ki mu jih naštevajo razni dobri ljudi in reformatorji. V tej dolžnosti je več vzvišene pravice, kot v vseh drugih skupaj. On se bojuje iz ljubezni do vsega trpečega človeštva. On trpi in se bojuje, da ne bodo otroci že v najnežnejši mladosti odhajali na težko delo v industrijskih podjetjih. On hoče izvozovati, da ti otroci pohajajo v šolo in se uče koristnih stvari za človeško družbo.

Njegov boj velja sedanjim socialnim uredbam, vsled katerih žive tisti ljudje, ki služijo svoj vsakdanji kruh s težkim delom v veliki revščini in pomanjkanju, ljudje, katerih zasluge za človeško družbo so edino v tem, da so se rodili v kraljevi, knežji ali milijonarjevi palači mesto v borni delavčevi koči, pa žive v lenarenju, razkošju in izobilju. Take socialne uredbe so krivične. Delavec, ki izvršuje svojo dolžnost na ta način, da se bojuje za zboljšanje socialnih razmer, se bojuje tudi proti krivici in za pravico in enakopravnost vseh ljudi. Tak delavec vrši svojo socialno dolžnost.

Naj hinavei, ki nosijo boljše suknjo od umazanega delavskega jopiča, zaničljivo in prezirljivo gledajo na delavce, ki so se organizirali gospodarsko, strokovno in politično, da z večjim uspehom izvršujejo svojo glavno dolžnost: boj za odpravo krivic, za vstoličenje pravice in enakopravnosti, za zboljšanje socialnih razmer, delavci stoje na veliko višjem moralnem stališču kot dandanašnji farizeji. Prezirljivi in zaničljivi pogledi ne bodo organiziranega delavstva zadržali od njegovega pohoda.

Iz boja delavcev klije človeštvu nova in boljša bodočnost. Ta boj je garancija, da prihaja nova pravstvena kultura, ki bo veliko vzvišenejša in plemenitejša od sedanjega, ki bo temelj bodoče človeške družbe, v kateri ne bo človek izkoriščal človeka v svojo osebno korist.

Ta idealna človeška družba pride, akoravno se ji starini in farizeji upirajo z zvijačnimi, nasilnimi in nizkotnimi sredstvi. Gospodarsko, strokovno in politično organizirano delavstvo je porok za njen prihod. Kajti delavstvo je zapisalo na svoj bojni prapor neizprosni boj kapitalizmu, ki je glavni zastrupilevalec vsega pravstvenega življenja.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Marceline, Mo. — Ker odidem na izlet v Florido, hočem se malo poročati v Prosveto. Bojim se namreč, da me tam doli pohrustajo trebušniki, ko bodo zagledali tako zverjad med seboj, kot sem jaz.

Vsaki dan čitam liste vsakega modela. Nekateri pišejo in tolčijo, da doblimo podo po smrti, drugi pa, da jo moramo imeti na zemlji. Ampak pravi je le tak list, ki ljudem pove, kako je treba delati, da doblimo toliko, kolikor zaslužimo. Nekateri listi ne mislijo resno, ko pišejo eno ali drugo, ker nimajo bistvu ni zato, da bi se delavec opomogel, pač pa je njih vroča želja, da imajo sami dovolj, čeprav delavec raditega pogine glada. Samo da delavčeva prezgodnja smrt daljša njih razkošno življenje. Pri vsem tem seveda tolažijo delavce z veliko tolažbo in upanjem, ki se vleče kakor gorska megla, pa nikoli ne izvleče.

Letos, ko so volitve, je spet veliko upanja med delavci. Spet kažejo kruh in ga obljubljajo, ampak zapomnimo si, da bodo po volitvah spet rekli, da dati in obljubiti je preveč. Njim je to, da nas dobe na limonice, ne pa za kako bratstvo in enakost. Ali si že videl katerega, da bi bil nakladal premog pod črno zemljo, kot si ga sam, ali si ga videl pri kakem delu? Ne, ničesar ni delal, pa vseeno ima denar, ki je sedaj na razpolago za propagando, da bi razmere ostale še take kot so. Veliko obljubljajo, a zapomni si delavce, da vsega listega, česar imajo sedaj polna usta nazadnjaški političarji, ne boš dobil, tudi če so izvoljeni vsi štirje, LaFollette in Coolidge ter Foster in Davis. Iz tiste obljubljene moke ne bo kruha za delavce. Naj bosta tudi izvoljena LaFollette ali Foster, dosti ne bosta dala, ker ne bosta mogla, a če bosta izvoljena Coolidge ali Davis pa še manj, čeprav imata celo več obljub kot prva dva. Pametno je samo to, da poskušamo enkrat premeniti, pustimo kandidate starih dveh strank in poskušamo z LaFollettom, ki ima zmerne obljube. Čeprav LaFollette ne bo vseh osovobodil izpod kapitalističnega jarma, skušajmo torej vseeno z njim. — Frank Kroll.

Collinwood, Ohio. — Ne razumem nekaterih listov, ki ne morejo pustiti drugih pri miru, da bi se ne spotikali ob stvari, ki jih prav nič ne brigajo. "Ameriška Domovina" na primer se vedno nekaj zaganja. V št. 101 z dne 29. avgusta t. l. je napisala članek "Delavski praznik" in pravi: "Mi Amerikanci praznujemo delavski praznik prvi ponedeljek meseca septembra" ter potem neka-ko prezirajoč dostavlja, da to ni morda nič skupnega z delavstvom v Evropi in inozemci sploh, ki nekateri praznujejo "rdeči praznik" na 1. maja. In tudi to še dostavlja članek, da praznujejo le nekateri rdečkarji.

Vprašal bi gospoda Pirea, odkod pa pride. Mogoče iz Idrije? Tam so baje pravi Amerikanci doma. Prosil bi ga, da s takimi argumenti preneha prihajati na dan, da ne bo zopet sedel na kake limonice. Človek, ki ima izkušnje, mora biti oprezen, posebno da se mu zopet ne zgodi, da bi moral premeniti še ime. Gospodu Pireu pa povem, da bo organizirano delavstvo vedno praznovalo svoj prvi maj, pa naj ga on imenuje kakor hoče in se repenči radi tega kolikor hoče. Povedal sem sicer še zadnjič, da bi bil on rad povsod, a stvar je taka, da dvema gospodarjema ni mogoče služiti. In gospod Pire bo morda sam vedel, da je katoliška cerkev sama že praznovala prvi maj kot prvi dan "šmarne", a ga je delavstvo sprejelo za svoj praznik, da ga praznuje in ta dan protestira proti sedanjemu krivičnemu družabnemu redu.

Kaj bi sploh rad gospod Pire? Ali morda misli, da bomo vsi trobili v A. D.? On se zelo moti. Mislim, da jih je več mojega miselnja, katero je, da bi se preselili iz stanovanja, kamor bi prihajala Pireva Domovina, ali mora pa Domovina ven.

Pri nas imajo cirkus. Pri naši farni cerkvi Marijinega Vnebovzetja so razvrstili kramarje. Ali tu ni licitacij, vse gre na dražbo in na "numare". Tu ni ljubavih "srčkov", da bi se mogel fant dekletu prikupiti, ali dekletu. Kaj takega še ni bilo, da bi se cerkevne posesti porabili

za navadno kramarijo, kakor vroji tukaj. Kaka Edinost, Ave Mica ali Domovina bodo seveda pisale, da so priredili kaj takega tudi pri Slovenskem domu. Ali rojaki, tu je drugače. Tu gre za skupno korist ne pa za lepe posameznikov. Pri cerkvi vlada sam župnik ali škof, pri domovih so delničarji gospodarji. Odkrito povedano, se tudi ne spodobi pri hiši božji kaj takega delati. Če bi bil semenj na kakem drugem prostoru, naj bi še bilo. Če bi Kristus danes živel, imel bi več posla kot ga je bilo, ko je podil kramarje z bičem iz templja. V resnici so razmere hujše, vera sama ni drugega kot predmet kupčije. Sicer pa je dobro, da počenjajo tako, ker to bo pomagalo, da se bo ljudstvo toliko prej spametovalo. — Anton Mravljica.

Collinwood, Ohio. — Čital sem starega Kranjca staro pesmico, ki se začneja: "Bog se usmili, kaj vse se godi; vsak narodno čez živeti in pregrehe kraja ni..." Verz, dasi je star, velja naši naselbini. Postrani vseh dobrih in slabih lastnosti lahko rečemo, da nas alabe nadkriljujejo. Pa le oglejmo si nekoliko naše nazadnjaštvo v dvajsetem stoletju. Že cela vrsta naših Slovencev pripada k špiritistični čarovniški sekti. Naši špiritisti so povrh še jako pobožni in bi dali za "sveto resnico" tudi zadnji las z glave. Takim na duhu bolnim moramo dati nekoliko navodila, kako se sliče boleznim da lečiti. To seveda storimo le vsled tega, da bodo mogli zapopasti svoje prevare, katerih danes ne vidijo in jih je menda tudi odpovedal zdrav razum, kakoršnega nosi človek, kot polglavar našega planeta.

V prejšnjih stoletjih je naša rimsko katoliška cerkev obdolžena moške in ženske sežigala na grmadah. Seveda bo zopet ugovor proti resnici. Ampak celo zgodovina naše Kranjske beleži žalostni madež na svoji majhni površini, katero zavzema na naši zemlji.

Tisti čas je paševal neki škof v Ljubljani po imenu Jakob Hren. Okrutnež na stolu dične škofije je ukazal sežgati nedolžne žene in dekleta na grmadi. Neka kronika pove, da so celi teden vozili skupaj drva za grmado, na kateri so baje sežgali v enem dnevu dva in trideset nedolžnih žena in deklet. Darovan je bil zgavni dar v podobi žen onemu, ki ga moramo moliti, kakor nam zapovedujejo; onemu, ki pravijo, da nam je nad vse dobrotljiv oče v nebesih.

Kaj so pa naredile nesrečne žrtve, da so jih poslali na tako sramoten in mučniški način s tega sveta v nerazumljivo večnost? Nič. Ničesar niso zakrivile. Hudobni jeziki so jih zatožili, da so "copernice" in "krivoverke".

Kaj pa naši rojaki, ki hodijo k špiritističnim sestankom in pravijo, da vidi vsak svojega duha, katerega navadno imenujejo "gaj". In vrh tega še opravljajo verske dolžnosti s tako vnamo, da se poštenemu človeku gabi.

Ali je kaka razlika med srednjeveškimi copernicami in današnjimi špiritisti? Pošten človek je ne more najti. Zastonj so še iskali učenjaki. Nekoč sta dva prebrisanca tiča v New Yorku proizvajala reči, ki so se celo učenim profesorjem zdele verjetne. Toda kakor vemo, moramo verovati le tisto, kar vemo, da moremo verovati, tisto, kar z zdravim razumom vidimo in občutimo. Tisto je resnica. — Profesorji so nastavili na vse kraje, koder sta magika producirala svojo predstavo, diktograf, katerih naloga je bila, vsako stvar zaznamovati in obenem pritiskati na štanjolsko ploščo. Plošče so seveda potem dokazale, da sta bila dotična magika navadna in brezvestna sleparja, kakor vsi ališeni, ki kličejo duhove in uganjajo razne copernice.

Vse vere na svetu si same privajajo last špiritizma in copernije, zato ne dopustijo, da bi jo vrsil kdo drugi. Duhovnik sam je mag ali špiritist, ki svecano reče, da je spremenil kruh v telo in vino v kri svojega boga. S takimi prevarami si lasti pravice zahtevati od nevednega ljudstva, da mora ono slepo verjeti. Ker se je razumnim ljudem pojavljala v glavah odpor proti takim absurdnim nesmiselnostim, se je v prejšnjih stoletjih dogodilo, da so ljudi kar na debelo sežigali na povelje magov, kateri so si edini lastili coperniško moč spreminjanja mrtvih teles v duhove in živa telesa. Takrat je seveda imela cerkev še veliko posvetno moč. V tistih časih, kdorkoli je prišel na kak fizični ali kemični proces in kon-

kuriral duhovnikovi coperniji, je prišel na grmado. S tem je cerkev uničila nevarno zalogo, da se duhovnikom ni bilo treba bati, da dobijo drugi špiritistične copernije in tako oni sami izgube zavajalni posel.

Dolžnost cerkve bi bila, da ljudi bolj pouči o celi zadevi, kajti s takimi čini po njihovem rimskem pravilu človek služi bogu in hudiču obenem. Na mestu nam je slovenski pregovor, ki veli, da je dvema gospodarjema nemogoče služiti. S takimi pouki, bi se dalo morda ravno pri nas več doseči, kakor pa s hujkanjem ljudi. — A. P.

Vesti iz Jugoslavije.

Za Slovenijo usodna razmejitev z Italijo.

Beograd, 13. avgusta. — Z ozidom na vesti, ki so se zadnji čas širile o razgraničenju na meji Italije in naše države v Sloveniji, se je vaš dopisnik obrnil na mero-dajno mesto, da dobi avtentične informacije. Po teh informacijah na žalost ni res, da bi bila Jugoslavija po reviziji razgraničenja kaj pridobila. Nasprotno! Po sporazumu naše in italijanske komisije ter po instrukcijah, ki jih je dala Korošec-Davidovičeva vlada naši komisiji izgubi Jugoslavija definitivno zelo obsežne in dragocene komplekse slovenske zemlje.

Izgubili smo Mojstrovsko, Kanjavec, Triglavsko jezero, ves Triglav razven Aljaževga stolpa, ter ogromne komplekse gozdov južno od Javornika z važnimi strateškimi točkami.

Vlada se ni prav nič ozirala na prokne in želje prebivalstva, ki ima v teh krajih svoje vitalne gospodarske interese. Tudi pri Zirihi ni nobene izpremembe in korekture dosedanjega nevdzdrnega stanja radi nenaravne in našemu prebivalstvu škodljive meje. Pri Hotederšici in na Javorniku pri Cerknici meja ni popravljena niti toliko, da bi tekla tam, kjer bi morala teči po Rapallem ugovoru.

Korektura meje pri Planini in pri Ratečah je bila odstavljena z dnevnega reda ter prepuščena rešitvi naše in italijanske vlade, kar pomeni toliko kakor da bo Italija z novim isiljevanjem tudi tu dosegla razmejitev za sebe še ugodnejšo, kakor je današnja provizorična meja.

Stanovanjski zakon. — Ker velja sedanji zakon o stanovanjih le še do 1. januarja 1925, se polajša stanovanjskih najemnikov vedno večja nervoznost, ker se upravičeno boje, da bo s potekom veljavnosti sedanjega zakona nastopila v stanovanjskih razmerah temeljita izprememba. Minister za socialno politiko je sicer nekaj izjavil. Njegova izjava pa je povsem nezadostna in za stanovanjske najemnike nesprejemljiva. — Hišni posestniki zahtevajo pravico svobodnega razpolaganja s stanovanji in svobodnega določevanja najemnin. — Vsakršna ugoditev tem zahtevam pomenja za delavski razred poslabšanje njegovega gnetnega položaja. S predvojno vrednostjo izravnanih najemnin delavski razred ne bi zmogel in ob svobodnem razpolaganju s stanovanji delavcev in nameščencev bi bile postavljene delavske družine na ceto. Proti vsakršnemu poizkusu, poslabšati zaščito stanovanjskih najemnikov, bo delavski razred brezobzirno nastopil!

Radi odpuščenja delavcev v mnogih industrijskih podjetjih je izdal socialni minister strogo naredbo, da se morajo odpustiti predvsem tuji in šele v skrajni sili domačini. Če bodo industrije postopali proti tej odredbi, se bo minister poslužil zakona. — Nova vlada izgleda v socialnih zadevah nekoliko previdnejša nego prejšnje. Ali ji bo padlo na misel, da je našega delavstva več v inostranstvu kakor pa je inostranskega pri nas in da bi bilo zelo neprijetno, če bi se inostranske države začele proti našemu delavstvu posluževati istostaknih odredb in zakonov, kakor naša vlada napram inostranskemu delavstvu? Rešitev brezposelnosti krize ne tiči v izganjanju inostranskega delavstva, temveč vse kje drugje. Samo Žerjavovi orjunaši imajo toliko pojma, da izganjajo pri njih hudiča z Belecubom.

Umri je Miha Molkar dolgoletni urednik "Slovenca" in raznih krščansko-socialnih listov.

Is Radičeve stranke bo izstopil dr. Horvat, ki se ne strinja s pristopom k seljaški internacionali.

Meteoriti.

Stare Neže imajo veliko, veliko —

Fraze, ki so jih prodajali političarji starih strank na Delavski praznik, so bile zelo poceni. Pravzaprav so bile zastoj — za delavce. Zdi se, da je bil Delavski praznik zato postavljen, da generalni stare garde — po ameriško rečeno — streljajo bunk na tadan.

Mister Kulji je najel sto "delavskih" voditeljev, da so prišli v Belo hišo poslušati njegove "spis". Mister prezident je rekel ob tej priliki, da Amerika ne potrebuje "tujzemskih idej" in najbolje je, če obdržimo svoje ameriško formo vlade. — Ali bi bil kdo tako prijazen, da bi pojasnil mistru Kulji, da ni v Ameriki čisto nič originalno ameriškega — razen indijanske tuljenja na igrališcih? Forma ameriške vlade je prišla iz Evrope. Pa je prav prokleto je stara. Naprimer senat je roditelj v Rimu 500 let pred Kristusom. Ameriške cerkve, katere mister Kulji rad hvali, so tudi "foreign idea". Prinesli so jih semkaj španski, francoski, nemški in angleški misijonarji. Ameriška vera je — huh! — indijanska.

Ameriška trgovina, obrt, industrija? Vse tuje! Vse iz Evrope! Prvi trgovci so bili evropski bumbi, ki so ukradli Indijancem zemljo in jih osleparili za vse narturne zaklade.

Ameriška kultura? Počiva v muzejih in deloma še životari na rezervacijah.

Kaj je pravzaprav pristno ameriškega? Nič — če izvenzemo "jazz", teapotskarski petrolejski škandal in linčarske umore.

Mister Davis, demokratski kandidat, je tudi govoril o svoji veliki ljubezni do delavstva.

Nehote mi je prišla na misel zgodbia o župniku, ki je v nedeljo zjutraj zaspano pridigal: "Sveta Neža je imela veliko, veliko — veliko, veliko — lju — lju-ljubezen do Boga."

Vsi kapitalistični kandidati imajo pred volitvami veliko, veliko ljubezen do delavcev. Samo pred volitvami.

Reklama za pištole.

Vzamem list. Pogledam vesti. Čitam. Umor tu, umor tam; roparski umor, umor iz maščevanja; umor iz ljubosumnosti, umor v prepiru. Samomor. Nesreča z revolverjem. Otroci se igravo samokresom. Fantje streljajo. Žene, dekleta, možje, matere in očetje — vsi streljajo.

Hell! Pogledam na drugo stran. Velik oglas. Pištole, pištole, pištole! Pištole poceni! Kupite, kupite, kupite, naročite še danes pištole!

Gosh! Dol z umori! Živela trgovina s pištolami!

Le k nam v vas, princ!

Angleški kronprince se dobro zabava v Ameriki. Predsednik naše republike ga je pogostil, mi-nde in stare babe nore za njim in babjaki posnemajo njegovo obnašanje in nošo.

Pa še pridji, princ! Pred volitvami pridji. Delavec in farmer ne morejo živeti brez tebe. Delavec in farmerji so zdaj vsi neumni za kandidata, ki se je globoko poklonil princu. Kandidat, ki je proti vsaki "tujzemski ideji"!

Morgan naj voli svojega kandidata.

Naj bo kakor hoče in kar hoče, eno je gotovo: Morgan. Garj, Rockefeller & Co. ne bo volila LaFolletta.

Naš ameriški princ.

Jack Dempsey, naš ameriški princ in junak vseh junakov, je naznanil na prvi strani dnevnega časopisa, da se je zaročil. Upajmo, da bo pot od zaroke do poroke in nazaj do razporeke ravno tako postlana z rožicami kakor mu je iz "ringa".

Andrejček je najboljši.

Med vsemi kapitalističnimi kandidati je Andrej Gumpse (Andy Gump) še najboljši.

K. T. B.

PIŠMA NA POŠTI

v Chicago imajo: Lajna Arnold, št. 903, Frank Cehavie, št. 913, Ambrus Gabor, št. 935, Ivan Ive, št. 943 in Rosa Knebel na glavni pošti 947. Pisma dobiti na glavnem pošti v veli z Adams ceste. Poleg tekoče števila povejte kraj, odkoder pisno prikažete.

